

Билјана Ристовска-Јосифовска

**ПРИКАЗ НА КНИГАТА РАЗВОЈОТ И ДЕЈНОСТА НА МУЗИЧКИТЕ
КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИ ОРГАНИЗАЦИИ И МАНИФЕСТАЦИИ ВО
МАКЕДОНИЈА, ТОМ I (МУЗИЧКИ КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИ
ОРГАНИЗАЦИИ) ОД НАТАША ДИДЕНКО**

Проучувањата на културноисторискиот развој на Македонија вклучуваат широк спектар на теми и аспекти, во кои значајно место имаат музичките културни пројави и посебно оние што се поврзани со фолклорот како есенцијален чинител на македонската историја и култура. Во таа смисла го разгледуваме научниот труд *Развојот и дејноста на музичките културно-уметнички организации и манифестации во Македонија*, том I (*Музички културно-уметнички организации*) на Наташа Диденко, во издание на Дирекцијата за култура и уметност – Скопје (Скопје, 2019). Тој произлегува од повеќегодишните проучувања на авторката и претставува делумно променета и дополнета верзија на дел од нејзината докторска дисертација. Во воведниот текст е дефинирана темата, степенот на истраженоста и досегашните проучувања, односно потребата за монографско презентирање. Авторката објаснува: „Дејноста на музичките културно-уметнички организации во Македонија е од особено значење за развојот на уметничката традиција, народната култура и творештвото. Нивниот развој овозможува превенција на културните вредности и афирмација на историското и духовното наследство. Ги поттикнува творечките иновации кои претставуваат израз на културните интереси на младите и на народот воопшто“ (стр. 9).

Првата глава е насловена „Музичката култура и значењето на фолклорот“, а се состои од неколку анализи, кои се фундаментални за истражуваната тема. Прегледот на развојот на музичката култура во Македонија низ историјата (од антиката до 1945) ги претставува сублимирано согледувањата за улогата на музичката култура од најстариот период до создавањето на современата македонска држава. Авторката започнува со осврт врз првите керамички музички инструменти од неолитскиот период, како исклучително важни за почетниот развој, и продолжува во поставената временска рамка, во која може да се проследи историскиот развој на музиката во контекст на културната историја на Македонија, како и процесот за афирмација на македонскиот идентитет, јазик, традиција и фолклорното музичко творештво. Музичката култура во македонската историја ја следи од антиката, средновековието и периодот до XVIII век, времето на преродбенскиот процес до почетокот на XX век, меѓувоениот период, како и времето на Втората светска војна. Во контекст на главната тема на книгата, доц. д-р Диденко го покренува и прашањето за значењето на фолклорот во културните процеси на Македонија. Разбирајќи ја неговата важност, пишува: „Фолклорот како поим е застапен во повеќе области од народната култура на македонската усна и писмена книжевност, умотворби, приказни, легенди, во раскажаната историја, проза, хумор итн. Македонскиот фолклор го

претставува и целокупното народно творештво т.е. народната музика, народните песни, ора, игри, народни носии и инструменти, преку кои доаѓа до израз културата и традицијата на македонскиот народ“ (стр. 42). Во освртот на музичките културно-уметнички организации, како форми на практикување на фолклорот, ги забележува и првите пејачки и музички друштва во преродбенскиот период на целата етнографска територија на Македонија.

Втората глава, под наслов „Музички културно-уметнички организации“, го анализира историскиот развој на музичките културно-уметнички организации и фолклорни групи во Македонија најпрвин во периодот до 1944 година. Забележани се организациите од почетокот на XX век и посебно во меѓувоенниот период во Вардарскиот дел на Македонија, претставени низ наратив и илустративен материјал. Формирањето и дејноста на музичките културно-уметнички организации во Македонија (1945 – 1991) претставува значаен дел од книгата, а со оглед на тоа што досега не е извршено нивно сеопфатно истражување, наведените податоци значително ги дополнуваат научните сознанија од оваа област. Така, со создавањето на државата, една од примарните задачи и цели било, имено, негувањето на културната традиција преку создавањето на фолклорни групи, ансамбли, културно-уметнички друштва, професионални ансамбли и нивната афирмација во земјата и странство. Сите тие биле поттикнувачи на културно-забавниот живот во Македонија, а биле неопходни и за развивање на разните музички манифестации. Низ приказот на музичкиот живот, авторката утврдила голем број музички културно-уметнички друштва, чиешто формирање и дејност документирано ги потврдила. Нивното сеопфатно претставување во институционалниот развој на македонската држава го проследила низ етапите на општествениот развој сè до осамостојувањето од Југословенската Федерација. Притоа е засегнат и развојот на научните проучувања на фолклорот, преку формирањето на: Фолклорниот институт (подоцна Институт за фолклор „Марко Цепенков“), научното списание „Македонски фолклор“, Меѓународниот симпозиум за балкански фолклор во Охрид итн. Всушност, институционализацијата на фолклорот имала цел за зачувување, афирмирање и изучување на фолклорното богатство.

Составен дел на книгата претставува и главата насловена како „Историскиот контекст на јавната презентација“ со посебен акцент на прашањето за начинот и за значењето на медиумската претставеност. За оваа тема е значајна анализата на времето и на местото на изведба како одраз на културните прилики во Македонија и приемот кај публиката во контекст на целокупниот културно-историски развој. Доц. д-р Диденко го елаборира историскиот развој на музичко-сценските елементи и во таа смисла развојот на музиката, кореографијата и сценографијата, како развојни категории и репрезенти на одредена историска етапа во културата. Како одделен проблем е прикажана и улогата на помошните музичко-сценски елементи (симболиката на носии и сл.). Авторката, меѓу другото, заклучува дека „културно-уметничките организации придонеле фолклорното творештво со сите негови елементи (народните песни, ора, игри, инструменти и народни носии) и понатаму да продолжат да го презентираат и афирмираат културното

наследство и непресушниот трезор на автохтоност, специфичност и препознатливост на фолклорниот израз“ (стр. 220). На крајот од книгата факсимилно е претставен дел од документацијата, како и библиографија, којашто импонира со обемот и со разновидноста на користениот материјал, прибран со архивско и со теренско истражување, вклучително и со личните сеќавања на поединци.

Книгата *Развојот и дејноста на музичките културно-уметнички организации и манифестации во Македонија*, том I (*Музички културно-уметнички организации*) се темели врз досегашните научни сознанија, но и врз новооткриените материјали, добиени низ научни истражувања во државните институции (архиви и библиотеки) и во приватните и во личните архиви на организации и на поединци. Доц. д-р Диденко создала прво сеопфатно научно претставување на формирањето и на дејноста на музичките културно-уметнички организации од 1945 до 1991 година, односно на периодот на институционалниот развој од формирањето на современата македонска држава до нејзиното осамостојување. Оваа книга презентира научни резултати за една малку обработувана тема во нашата наука досега и дава придонес за проучувањата на македонската културна историја, заради што го заслужува вниманието и на историската наука и на фолклористиката. Со тоа е направена заокружена целина со исклучително важни податоци и со висок степен на научна проверливост, поради што оваа книга станува неопходна литература за сите идни проучувања на музичките културно-уметнички организации во Македонија.